

Střetný boj v soudobé operaci

Plukovník Karol Vítěk

Redakce uveřejňuje článek, ve kterém autor na historických základech vojenského umění ukazuje oprávněnost hlavních druhů boje (útoků i obrany) první a druhé světové války a správně konstatuje, že střetný boj byl v minulosti v podstatě složkou útoku. Hlavní myšlenkou článku je tvrzení, že vzhledem k existenci a především účinkům raketových a jaderných zbraní, kvalitativním změnám vyplývajícím z charakteru soudobého boje je střetný boj nejen nejčastějším, ale základním a rozhodujícím druhem boje.

Z tohoto hlediska přináší některé nové názory na organizaci vojsk, bojové sestavy, atd.

Vzhledem k tomu, že jde o osobní názory autora, je celé pojednání diskusního charakteru; redakce Vojenské mysli očekává, že čtenáři přispějí v hojném počtu k řešení této problematiky.

V článku chci ukázat, že **střetný boj může být v soudobém ozbrojeném zápase považován za základní nebo hlavní druh bojové činnosti vojsk.**

Při rozboru problému nemíním nijak absolutizovat význam střetného boje, protože jako dvoustranný proces bojové činnosti bude realizován všemi dosud v praxi vojenství známými formami a způsoby ničení nepřítele, z nichž bude převládat především útok (zteč) jako nejaktivnější projev iniciativy a rozhodnosti. Správné vyvození teoretických závěrů by mělo však najít svoji realizaci ve všech oblastech výstavby armády, v organizaci jednotek, útvarů a svazků, jejich technickém a materiálním vybavení, v obsahu bojové a politické přípravy, organizaci a zabezpečení velení, přípravě velitelů a štábů apod.

V celé historii vojenství vidíme, že určení úlohy a místa jednotlivých druhů boje v operaci (v ozbrojeném zápase) vycházelo vždy z dané úrovně rozvoje vojenského umění a bylo správné jedině za předpokladu, že odpovídalo stavu, kvalitám, množstvím a možnostem bojové techniky, které charakterizovaly tu či onu armádu.

Tato kategorizace druhů boje byla vždy výchozím hlediskem pro výstavbu, organizační strukturu a systém řízení a zabezpečení bojové činnosti vojsk vůbec.

První i druhá světová válka znala dva základní druhy bojové činnosti — **útok a obranu.** Rozhodující úloha byla přiznána útoku, který jediný byl s to zabezpečit vítězství. Avšak v první světové válce byl prisuzován mimořádný význam i obraně. Bylo to zvláště v období, kdy ozbrojené síly stěží prosazovaly útokem svoji převahu nad souvislou pozici obranou.

Teprve hromadné použití tanků, zvýšení mohutnosti a manévrovosti dělostřelectva a letectva ve druhé světové válce ukázaly neudržitelnost pozici pojetí obrany. I zde se však zachovala silná stránka obrany, tj. nejefektivnější využití

prostředků ničení útočníka ve vhodně zvoleném a opevněném terénu, který s zejména zátaras znásobil účinnost těchto prostředků.

V obou posledních světových válkách nebyla střetnému boji přiznána významnější úloha, než jakou mohl v operaci v těchto podmínkách sehrát.

ÚLOHA A MÍSTO STŘETNÉHO BOJE V MINULÝCH VÁLKÁCH jsou na jednotlivých stupních rozvoje vojenského umění definovány v řadě názorů vojenských teoretiků a zakotveny v ustanoveních polních řádů a předpisů. V přehledu ukazuje tento problém plk. CSc E. Gramiš ve své knize „Střetný boj“ (Naše vojsko 1962).

Shrme-li jednotlivé závěry, vidíme, že ve všech předpisech i názorech vojenských teoretiků minulosti byl střetný boj jako taktická kategorie definován jako druh útočného boje — nahodilý nebo plánovaný. **V každém případě byl střetný boj pokládán za určitou předeihu bojové činnosti hlavních sil.** Typická pro takové chápání úlohy a místa střetného boje je např. definice ve francouzské a z ní převzaté čs. předválečné vojenské terminologii, kde se pro střetný boj setkáváme s názvem „zahajovací boj“.

Takto chápaný význam si střetný boj zachoval v podstatě i v druhé světové válce. Zvýšenou manévrovostí operací při hromadném použití tankových a mechanizovaných svazků vyskytoval se však střetný boj častěji a jeho význam vzrostl.

Je pochopitelné, že časový a prostorový rozsah střetných bojů a účast značných sil v nich ovlivnily rovněž jeho charakter. Tím se vytvořily podmínky, že střetnými boji mohla být řešena jednotlivá údobí a dosahovány dílčí cíle operací.

Střetný boj v minulosti byl ve skutečnosti složkou útoku. Byl podstatnou formou boje se zálohami nepřítel přicházejícími, rozvíjejícími se nebo již provádějícími protizteč nebo protiúder. Obdobně v obraně na střetném boji byla založena realizace ničení sil útočníka, které pronikly do obranné sestavy. Kromě toho byl střetný boj pokládán za jakýsi mezičlánek mezi útokem a obranou v tom smyslu, že v průběhu nebo přesněji v důsledku střetného boje jedna strana přešla hlavními silami do obrany, zatímco druhá organizovala a vedla útok proti této obraně (průlom této obrany). O konečném výsledku ozbrojeného střetnutí, kdy hlavním a jediným účinným prostředkem ničení nepřítel byly soustředěná palba dělostřelectva, zteč tanků a pěchoty podporovaná údery letectva, nakonec rozhodly hlavní síly **základními druhy bojové činnosti, útokem nebo obranou,** i když podíl střetného boje na celkovém úspěchu operací byl nemalý. Zvláště podíl střetných bojů na průběhu operací zvětšil při použití tankových a mechanizovaných svazků v armádních a frontových rychlých skupinách, které své bojové úkoly řešily především střetnými boji.

Rozhodujícím předpokladem pro vznik střetného boje v souvislé frontě byl však vždy průlom taktické hloubky obrany nepřítel a proniknutí do hloubky jeho sestavy.

Funkcí (posláním) střetného boje na bojišti bylo:

- čelnými prvky získat, popřípadě upřesnit zprávy o síle, složení, činnosti a možných záměrech nepřítel a zničit jeho předsunuté části;
- zabezpečit rozvinutí a organizované zahájení bojové činnosti hlavních sil;

— ničit přicházející zálohy nepřítele a rozhodnou bojovou činností zabránit organizaci a zaujetí obrany výhodných čar nebo důležitých prostorů.

Znamená to, že střetným bojem měla být získána a udržena iniciativa a umožněn manévr hlavních sil pro nejúčelnější učlenění a neefektivnější použití prostředků ničení.

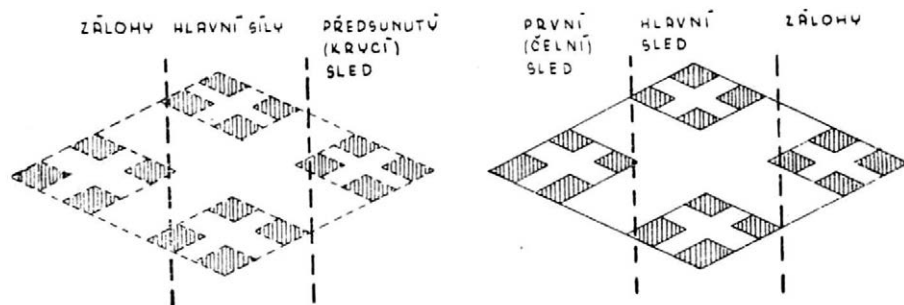
Toto poslání střetného boje vyplývalo ze skutečnosti, že ve výzbroji armád neexistovaly bojové prostředky, kterými by bylo možné účinně působit do celé hloubky operační sestavy nepřítele, efektivně jej ničit a znemožnit mu přejít po neúspěšném střetnutí do obrany silami, které byly mimo dosah úderů protivníka. Proto střetným bojem bylo stěží dosáhnout úplné porážky nepřítele. Střetný boj končil přechodem jedné z bojujících stran do obrany a nutností pro druhou stranu organizovat a provést útok, který jediný byl s to zabezpečit úplnou porážku nepřítele. Jak vidíme, konečné rozhodnutí v ozbrojeném zápase se dosahuje základními druhy bojové činnosti.

K jejich realizaci však bylo nezbytné odpovídající učlenění sil a prostředků. Zaujetí bojové sestavy, právě tak jako možnost přechodu k jednomu ze základních druhů boje, bylo obvykle podmíněno průběhem a výsledkem střetného boje.

Pro vojenské umění druhé světové války, charakterizované automatickými palnými zbraněmi a motorizací armád, zůstává z minulosti typické, že rozhodnutí o výsledku boje (operace) řeší hlavní síly učleněné v prvním sledu z přímého dotyku s nepřítelem v souladu s dosahem ničivých prostředků.

Uspořádání bojové (operační) sestavy se podřizuje základnímu požadavku — neefektivnějšímu využití maximálního počtu a účinnosti palných zbraní jako jediného a hlavního ničícího prostředku nepřítele.

Tento požadavek ovlivněn rovněž potřebou nebo snahou vytvořit příznivý poměr sil vedl obecně k učlenění sil a prostředků, které můžeme schematicky jak pro útok, tak i pro obranu znázornit trojúhelníkem:

(Schéma 1)

Jak vidíme na zkušenostech všech válek, hlavní síly, tj. dvě třetiny i více, jsou v prvním sledu, nesou hlavní tíhu bojové činnosti a na jeho úspěchu závisí výsledek celé operace.

Útočící první sled svými palbami a pohybem, tzv. „palebným válcem“, pokud dosáhl palebné převahy nad obráncem, ničil jeho hlavní síly, které byly učleněny rovněž v prvním sledu, prolamoval obranu a vytvářel předpoklady pro dokončení

jeho porážky. Tato nutnost vyčlenit do prvních sledů hlavní síly bojujících stran vyplývala ze skutečnosti, že neexistovaly prostředky, schopné působit do celé hloubky operační sestavy nepřítele. V poslední válce kvalita výzbroje pozemních ozbrojených sil, konkrétně dělostřelectva v útočné operaci, umožňovala současně umlčet nebo zničit síly a prostředky nepřítele jen na prvním pásmu jeho obrany — do hloubky 6—8 km, přičemž bylo nutné použít veškeré dělostřelectvo armády i frontu. Část dělostřelectva a hlavně letectva působila i na větší hloubku, avšak účinnost těchto prostředků v porovnání s raketovými jadernými zbraněmi byla nesrovnatelně méně účinná a nedostačující. Po průlomu taktické hloubky obrany zasazením tankových a mechanizovaných vojsk se při pronásledování ve střetných bojích nebo při průlomu spěšně zaujatých obranných čar ničily nepřátelské druhé sledy a zálohy. Zastavením útočících vojsk před připravenou a včas organizovanou obranou nepřítele se proces opakuje — přeskupují se síly a zahazuje se průlom. V této „cykličnosti“ nepatří rozhodně střetnému boji hlavní úloha. Jeho výsledky mohly zrychlit nebo zpomalit průběh operací, nebyly však s to samy o sobě rozhodnout o konečné porážce nepřítele. Rozhodující vliv na rozvinutí úspěchu operace měla činnost rychlých skupin (ARS, FRS), realizovaná nejčastěji ve střetných bojích, jen pokud, pokud neumožnila nepříteli vybudovat a organizovat nebo zaujmout předem připravenou souvislou hluboko členěnou obranu. V této situaci podmínky pro rozvíjení operace manévrovými formami bojové činnosti pominuly a její průlom vyžadoval soustředění a přípravu hlavních sil armády (frontu). Hlavním a na dosažení cílů operace rozhodujícím obdobím, na jehož plnění se podílela absolutní většina sil armády vyčleněných do prvního sledu, byl průlom taktické hloubky obrany nepřítele. Tím byl dán i celkový charakter operace jako útočné. V jejím rámci byly střetné boje jen průvodním jevem.

Naopak obranná operace byla charakterizována použitím hlavních sil armády na odrazení nepřátelského útoku a udržení taktické hloubky obrany.

Analogickou úlohu jako v útoku sehrál střetný boj rovněž v obraně při ničení vklínivších se sil útočníka. Rozhodující funkci obrany plnily první sledy, které svými palbami všech druhů využívaly výhodných podmínek terénu a jeho ženíjního vybudování a ničily hlavní síly útočníka — v tom byla síla obrany v minulosti.

Střetný boj v uvedených podmínkách vznikal ve všech operacích jako důsledek průlomu a končil ve větším nebo menším měřítku, jakmile nastala nutnost všeobecného přechodu do obrany jednou a tím jejího průlomu druhou z bojujících stran.

Na tyto obecně známé zkušenosti poukazují především proto, aby ještě pronikavěji vynikly ty kvalitativní rozdíly v soudobé operaci a zvláště v úloze a místě střetného boje v ní za použití raketových jaderných zbraní.

—☆—

ÚLOHA A MÍSTO STŘETNÉHO BOJE V SOUDOBÉ OPERACI

Mluvíme-li o operaci minulých válek, máme vždy na zřeteli jeden vyhraněný typ — obrannou nebo útočnou operaci. Jejich charakter byl dán jednak cíli, stanovenými pro operaci a především způsoby a formami jejich realizace — jinými slovy: druhem bojové činnosti hlavních sil armády.

Raketové jaderné zbraně změnily kvalitativně obsah i způsoby realizace operace ať již jsou stanoveny jakékoli operační cíle.

Zásadním kritériem zůstává zničení nepřítele. Hlavním prostředkem jeho plnění jsou raketové jaderné zbraně a posláním ostatních druhů vojsk spočívá v tom, aby

a) svou činností na bojišti vytvářely co nejvýhodnější podmínky pro nejúčinnější použití vlastních raketových jaderných zbraní;

b) neefektivnějším využitím jejich účinků dovršily úplnou porážku nepřítele, přičemž v jejich činnosti musí být respektován požadavek snížit účinnost nepřítelem použitých raketových jaderných zbraní na minimum a zabezpečit trvalou bojeschopnost pro plnění dalších úkolů v souladu s cíli operace.

Při nesprávném pochopení úlohy a významu raketových jaderných zbraní a posláním ostatních druhů vojsk může vzniknout názor, že jsou-li raketové jaderné zbraně hlavními nositeli ničení nepřítele, pak pozemní vojska a letectvo budou mít v ozbrojeném zápase podružnou nebo dokonce jen výpomocnou úlohu. Tento závěr vznikne, neujasníme-li si, že raketové zbraně v žádném případě nenahrazují žádný z druhů pozemního vojska.

Veškeré ničivé prostředky nepřítele je nutné vidět v dialektické jednotě v celém procesu ozbrojeného zápasu, jehož objektivní zákony se všemi jednotlivými stránkami si i v soudobých podmínkách zachovaly svoji platnost.

Proto z hlediska posláním všech ostatních druhů vojsk, jak jsem je uvedl, vyplývají i způsoby jejich bojové činnosti v nových podmínkách.

Vliv raketových jaderných zbraní na bojišti se projevuje především v těchto kvalitativně nových hlediscích:

1. Tam, kde v minulosti bylo nutné zabezpečit převahu, soustředit značné síly a mnoho prostředků na zničení nepřítele např. v taktické hloubce jeho obrany, dnes stačí úder raketovými zbraněmi, aby byl vytvořen průlom (mezera) v sestavě nepřítele a vytvořeny podmínky pro jeho úplnou porážku, nebude-li ovšem pod vlivem nebezpečí jaderného napadení vytvářet souvislou hluboko členěnou a silami a prostředky přesycenou obrannou sestavu.

2. Silná stránka obrany minulosti — znásobení činnosti paleb opevnění terénu — v operačním pojetí při dostatku jaderných zbraní pominula.

Raketové jaderné zbraně vzhledem k účinnému dosahu nejsou ovlivněny natolik druhem bojové činnosti pozemních vojsk jako klasické palebné zbraně. Naopak na statické cíle (jako např. vojska nepřítele v pozici obraně) je jejich použití účinnější než na rozptýlené pohyblivé cíle.

3. Soustředění sil a prostředků, jejich vysoká koncentrace na malých prostorech nezvyšuje odolnost obrany ani průbojnost sil určených k průlomu, ba naopak — staví obránce i útočníka do nebezpečí, že rychle ztratí značné síly a prostředky dříve, než jich použil.

K tomu přispěje ještě hrozba vysoké úrovně radiace v prostorech po pozemních úderech, která může způsobit, že při velké koncentraci vojsk znemožní jejich vyvedení z prostoru a volnost manévru a jejich zasazení, a tím i předčasné a velké ztráty.

Z uvedených hledisek pak vyplývá, že přesycení prvního sledu bojové sestavy silami a palebnými prostředky svazků prvního sledu bude v operaci (ať již útočné nebo obranné) neúčelné, protože jejich palebnou funkcí v ničení a umlčení ne-

přítele — palební převahu na rozhodujícím směru — plní raketové jaderné zbraně. Funkci údernou — využití účinků paleb z proniknutí do sestavy nepřítele a dokončení jeho zničení — mohou splnit nepoměrně menší síly vyčleněné jako první sled.

Pro úplnou porážku velkého uskupení nepřítele a dosažení cílů operace však nutno mít značné síly v pohotovosti, možnost kdykoli využít účinků vlastních raketových jaderných zbraní, proniknout rozhodnou manévrovou činností do hloubky nepřátelské sestavy a zničit nepřítele, který si ještě zachoval bojeschopnost.

Posláním prvního (čelního) sledu bojové sestavy svazků v soudobé operaci bude:

a) využít vlastních raketových jaderných úderů k rychlému proniknutí do sestavy nepřítele;

b) ničit předsunuté (čelní) síly nepřítele, zvláště pak jeho prostředky jaderného napadení; přinutit hlavní síly nepřítele k předčasnému, pro něj nevýhodnému rozvinutí a vytvořit tak podmínky k cílevědomému použití vlastních raketových jaderných úderů;

c) rozhodnou bojovou činností zabezpečit hlavní síly před účinnými údery taktických jaderných zbraní nepřítele, zabezpečit jim volnost manévru a organizované zahájení bojové činnosti k nejefektivnějšímu využití účinků vlastních raketových jaderných úderů.

V souladu s posláním prvních (čelních) sledů bojové sestavy je nutné volit sílu, složení i vzdálenost jejich činnosti od hlavních sil.

Správné určení jejich síly a složení bude ovlivněno těmito činiteli a požadavky:

- schopností samostatně vést kterýkoli druh bojové činnosti;
- vlastními prostředky organizovat všestranné bojové a materiální zabezpečení se zvláštní pozorností na průzkum nepřítele, jeho prostředků jaderného napadení a jejich okamžitého ničení.

U svazků nebude síla prvního (čelního) sledu přesahovat jednu čtvrtinu až jednu třetinu sil.

Na základě těchto skutečností může čtenář dojít k závěru, že jde o funkci předsunutých odřadů (PO), jak je známe z praxe Velké vlastenecké války Sovětského svazu. Nemám v úmyslu měnit vžitou terminologii, používám však úmyslně výrazu „první (čelní) sled“ z toho důvodu, aby ostřeji vynikl rozdíl v učlenění sil a prostředků pro vedení soudobého boje a jednak proto, že jde o kvalitativně nové vztahy mezi prvky bojové sestavy. Předsunutý odřad v minulé válce byla vždy jednotka (útvary) vyšší kvality než hlavní síly divize, což se projevovalo ve větší pohyblivosti, úderné a palebné síle, samostatnosti apod. Předsunutý odřad byl obvykle předem vyčleněn a připraven plnit samostatné řady i bojovými podmínkami specifikované úkoly.

Vzhledem k těmto vlastnostem odlišil se od hlavních sil divize především tím, že byl schopen vést rozhodnější bojovou činnost a ve vyšším tempu.

V soudobých podmínkách, zvláště pak v širokém pásmu činnosti divize, v kterém útvary budou působit většinou na směrech, musí být schopna kterákoli jednotka nebo útvar uvedené úkoly plnit.

Úlohu předsunutých odřadů v analogii s jejich posláním v minulosti budou s to plnit především taktické, popřípadě operační výsadky.

V soudobé operaci způsob činnosti jednotek prvního sledu (čelních jednotek) bude dán charakterem operace. Nejčastěji budou ničit krycí prvky nepřítele ve střetném boji, pronikat jednotlivými postaveními spěšně zaujaté obrany nepřítele, pronásledovat odcházející zbytky a bojovat s přicházejícími zálohami, popřípadě bránit důležité prostory proti nepříteli, který je v převaze.

V každém z uvedených úkolů musí být sledována zásada, aby hlavní síly divize nebyly předčasně v dosahu nepřátelských jaderných zbraní, aby jim bylo zabezpečeno nejefektivnější použití vlastních raketových jaderných zbraní a volnost manévru k využití jejich účinků.

Splnění těchto požadavků předpokládá zcela jednoznačně aktivní formy bojové činnosti, z nichž nejvýraznějším projevem je ničení nepřítele ztečí. Protože musíme předpokládat, že v soudobých podmínkách se nepřítel bude řídit obdobnými zásadami, musí dojít nejčastěji a zákonitě ke střetnému boji.

Tento předpoklad potvrzují názory západních vojenských teoretiků na vedení soudobých operací i praxe armád Severoatlantického paktu.

Učlenění sil a prostředků, jak je známe v NATO na střeoevropském válčišti, má zabezpečit jeho způsoblost vést bez zvláštního přeskupení jak útočné, tak i obranné operace.

Vyhodnotíme-li k tomu názory západních vojenských teoretiků na vedení obranné operace, jak jsem uvedl v článku „Střetný boj a jaderné zbraně“ (Vojenství 5/1962), můžeme dospět k závěru, že úkoly operací budou řešeny hromadným použitím jaderných zbraní a jiných prostředků hromadného ničení a rozsáhlou manévrovou bojovou činností sil a prostředků. Důležité je přitom vidět, že významná úloha je svěřena početně menším silám, vyčleněným do prvního (krycího) sledu, které buď útokem mají proniknout obranou pohraničních jednotek nebo obranou hraničních přechodů zastavit nebo zdržet postup našich vojsk. V každém případě mají využít účinků jaderných úderů a zabezpečit co nejvýhodnější podmínky pro úspěšnou činnost hlavních sil, jejichž úkolem je za použití jaderných zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení zničit hlavní síly prvního sledu operačního uskupení našich vojsk.

Tento zámysl předpokládá, že hlavní síly budou výsledkem střetnutí s hlavními silami našich vojsk řešit střetným bojem za použití raketových jaderných úderů.

Tyto názory potvrzují správnost závěru, že přesycení prvního sledu bojové sestavy na začátku operace by bylo předčasné a neúčelné. V každém případě však musí být síly dostačující k tomu, aby rozhodnou bojovou činností při střetnutí s prvním (krycím) sledem nepřítele, byly s to tyto rychle zničit a zabezpečit hlavním silám svazků prvního sledu nejvýhodnější podmínky pro ničení hlavních sil nepřítele. Nebude přitom rozhodující, jakým druhem a formami bojové činnosti bude první (čelní) sled tyto podmínky vytvářet. Může to být střetný boj nebo útok na spěšně zaujatou obranu. Právě tak to může být obrana důležitých prostorů proti nepříteli, který je v převaze. Je nutné však počítat s tím, že hlavní síly svazků prvního sledu armády v každém případě budou své bojové úkoly řešit střetným bojem s hlavními silami nepřítele.

Vidíme tedy, že střetný boj, jako nejčastější druh bojové činnosti v soudobých podmínkách právě vlivem raketových jaderných zbraní stírá základní charakteristické rozdíly mezi útočnou a obrannou operací. Rozdíly totiž zůstávají jen v charakteru (druhu) bojové činnosti menší části sil, tj. prvních (čelních) sledů divizí, které vedou bojovou činnost formami a způsoby, odpovídajícími

charakteru a cílům operace. Hlavní síly divizí jako celek se střetnou obvykle s nepřátelskými silami, vedoucími aktivní útočnou činnost.

Jen v méně častých případech budou divize jako celky řešit své úkoly útokem na spěšně zaujatou obranu nepřítele nebo přechodnou obranou v důsledku neúspěchu střetného boje (při odrážení protiúderu sil nepřítele, které jsou v převaze).

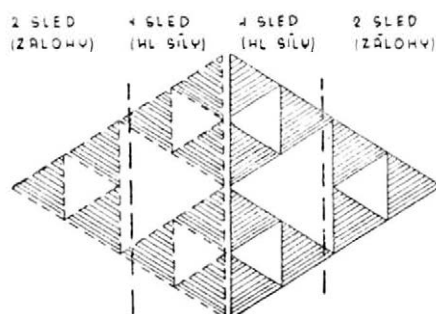
Pokládám za nutné zdůraznit, že nebude účelné síly prvního sledu bojové sestavy mít tak velké jako v minulosti, protože rozhodnutí o výsledku boje (operace) nepadne na základě činnosti prvních sledů (boje klasickými palebnými prostředky). Bude tomu tak proto, že:

1. Úlohu průlomových útvarů a svazků minulosti na jedné straně a obranných paleb na straně druhé přejímají raketové jaderné zbraně.

2. Hlavní obsah bojového úkolu a tím splnění podmínek k dosažení cíle operace bude v ničení hlavních sil nepřítele až po zničení jeho krycích prvků prvosledovými (čelními) jednotkami zasazením hlavních sil svazků 1. sledu armády v součinnosti s raketovými jadernými údery.

3. Způsob bojové činnosti je založen na vyhraněném manévrovém pojetí, kdy obě strany se snaží řešit bojové úkoly rozhodnými aktivními formami použití svých sil, což vede zákonitě ke střetným bojům.

Učlenění sil a prostředků pro bojovou činnost v soudobých podmínkách můžeme znázornit tímto schématem.

(Schéma 2)

Tento systém učlenění sil svazků není zcela nový — v praxi naší armády se vcelku vžil a pro operace počátečního období i další operace má plné uplatnění. Uplatňuje se v zásadách bojové činnosti svazků jako vysílání tankového pluku jako PO. Rovněž v operačním měřítku tato zásada učlenění sil je uplatňována do určité míry jednak v tom, že i když v prvním sledu operačního uskupení armády budou 2—3 divize, jejich síly budou v prvních sledech nepoměrně slabší než v minulosti. Kromě toho počítáme s tím, že tankové divize vzhledem k jejich bojovým kvalitám budou na rozhodujícím směru operovat daleko před hlavními silami armády (pokud v její sestavě budou msd).

Není cílem mého článku analyzovat do podrobností tento systém, který je

velitelskému sboru naší armády vcelku znám. Avšak právě proto chci ukázat, že v této metodě vedení operací stává se **střetný boj nejen nejčastějším, ale základním druhem boje svazků a útvarů.**

V soudobých podmínkách, kdy vlivem raketových jaderných zbraní souvislá pozici obrana, vyžadující značných sil pro průlom, ztratila na svém významu, kdy přesycování bojiště silami a prostředky nese zbytečné ztráty, **úloha střetného boje se kvalitativně změnila** v tom, že útok (nebo obrana) prvních (čelních) sledů, tzn. menší část sil je předejrou k rozhodnutí o výsledku střetnutí s nepřítelem. Za použití jaderných raketových zbraní hlavní síly budou ničit hlavní síly nepřítele nejčastěji střetným bojem, který jako druh bojové činnosti v soudobých podmínkách je s to zabezpečit nejrychleji úplnou porážku nepřítele.

Je tomu tak proto, že

- střetný boj nejlépe řeší rozpor objektivního zákona ozbrojeného zápasu o nutnosti soustředování převahy sil a současného rozptýlení k snížení účinků jaderných zbraní nepřítele;

- svým rozhodným charakterem zabezpečuje maximální využití účinků raketových jaderných úderů ostatními druhy vojsk;

- svým manévrovým pojetím, kdy statické řešení bojové činnosti je odsouzeno k porážce — zabezpečuje rychlé ničení nebo zajetí nepřítele při jakkoli rychle se měnící situaci.

Z uvedeného je možné vyvodit jednoznačný závěr, že totiž střetný boj bude nejen nejčastějším, ale zároveň základním rozhodujícím druhem bojové činnosti vojsk naší armády.

Prostudujeme-li ještě podrobně podmínky jeho vzniku, charakteristické rysy a možnosti realizovat soudobé operace zvláště v počátečním období války střetnými boji, bude tento závěr ještě výraznější.

NĚKTERÉ PROBLÉMY, KTERÉ JE NUTNÉ ŘEŠIT Z HLEDISKA POTŘEB SOUDOBÉHO BOJE A STŘETNÉHO BOJE ZVLÁŠTĚ

Rozvoj vojenskoteoretického myšlení v oblasti taktiky, jak jsem již poukázal v článku „Rozvoj taktiky a atomové zbraně“ (Vojenství 1/1962), se jen zvolna vymaňuje z představ o způsobech ozbrojeného zápasu, ovlivněných zkušenostmi z poslední války a nepostihuje dosud vždy ty kvalitativní změny, které do ozbrojeného boje vnesly raketové jaderné zbraně.

Mají-li se názory na vedení soudobého boje přímo odrážet například na organizační struktuře jednotek, útvarů a svazků, pak musíme zkoumat, jak se nové požadavky, zabezpečující předpoklady úspěšné bojové činnosti našich vojsk, prakticky realizují v jejich výstavbě.

Od zavedení raketových jaderných zbraní do výzbroje prožíváme bouřlivý rozvoj a množství změn v názorech ve všech oblastech vojenství, avšak jejich realizace nese s sebou zákonitě jevy odrážející vliv jednak zkušeností z poslední války a jednak ekonomických možností. Rovněž skutečnost, že veškerá bojová technika se nerozvíjí v harmonickém souladu, projevují se v praktickém uskutečňování nových opatření vesměs jen kvantitativní změny. Budeme-li zkoumat

například složení motostřelecké divize a v ní motostřeleckého pluku, najdeme praktický odraz závěru, že svazek a útvar tohoto složení je schopen úspěšně vést útok i obranu, jako uznávané hlavní druhy bojové činnosti. Zařazení tankového pluku do sestavy motostřelecké divize je přímý důsledek zkušeností posledního období Velké vlastenecké války Sovětského svazu, kdy bylo třeba mít v divizi předem organizovaný a připravený prvek s větší rychlostí, údernou a palebnou silou a samostatností, než ostatní prvky její sestavy, určený pro rozvíjení úspěchu jako PO nebo jako efektivní, mohutný prostředek pro protizteče v obraně.

Propočítáme-li jednotlivé zbraně a ostatní bojové prostředky například u tankového praporu motostřeleckého pluku, přesvědčíme se, že organizační principy skutečně vycházejí z hledisek kategorizace útoku a obrany jako hlavních druhů boje. 30 bojových tanků v sestavě motostřeleckého pluku v souladu s čl. 97 polního řádu odpovídá při průlomu na frontě do 4 km hustotě 10–15 tanků na 1 km fronty (za předpokladu, že část pásma je pro tanky nedostupná nebo nevýhodná). Tato hustota odpovídá požadavkům průlomu připravené obrany nepřítele za použití raketových jaderných zbraní. Obdobně tomu je při kalkulaci dělostřelectva a ostatních bojových technických prostředků.

Obdobná situace je i v otázkách bojového zabezpečení, zvláště průzkumu a PVO, v otázkách materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení a v neposlední míře i v otázkách velení.

Není cílem mého článku podrobně rozebírat stav těchto otázek, ale právě na nich chci ukázat, proč je důležité si ujasnit, jaký bude hlavní druh bojové činnosti a upozornit, kterým otázkám je nutné věnovat mimořádnou péči s ohledem na potřeby rozvoje a zvyšování bojeschopnosti vojsk.

Pokládáme-li závěr, že střetné boje jsou nejtypičtější jevem na soudobém bojišti, a tedy střetný boj jako nejaktivnější forma ničení nepřítele bude hlavním druhem bojové činnosti, pak musíme veškerou pozornost věnovat zkoumání, jak všechny oblasti výstavby a přípravy našich jednotek, útvarů a svazků odpovídají požadavkům soudobého boje za použití raketových jaderných zbraní, v nichž střetný boj bude dominovat.

Charakteristické rysy soudobého boje vyžadují především vysokého morálního ducha vojsk, samostatnosti, iniciativy a rozhodnosti každého bojovníka, jednotky i útvaru a svazku, jejich velitelů a štábů.

Jsem přesvědčen, že politickovýchovná práce, založená na celém procesu výchovy našich občanů v duchu marxismu-leninismu, odpovídá těmto požadavkům a v celém systému výchovného působení k socialistickému vlastenectví a proletářského internacionalismu, ve výchově k pracovnímu hrdinství, iniciativě, samostatnosti, tvůrčímu přístupu a osobní odpovědnosti za plnění společenských úkolů socialistické výstavby jsou v duchu potřeb obrany socialistické vlasti a zabezpečují ty morálně bojové vlastnosti, které náročný soudobý boj potřebuje.

Systém stranickopolitické práce v armádě tyto kvality ještě prohlubuje a zkušenosti za cvičení ukazují cílevědomost přípravy pro nejtěžší podmínky vedení ozbrojeného zápasu.

V soudobém boji zvláštní náročnost je kladena na schopnost samostatné rozhodné bojové činnosti za nejsložitějších podmínek.

Rychlé zvraty situace — nepřátelské, vlastní a zvláště situace radiační, nutnost nepřetržité pohotovosti kdykoli a kdekoli vstoupit do boje často se silněj-

ším nepřítelem, zvláště pak s jeho prostředky jaderného napadení, to vše vyžaduje promyšlený účelný systém učleňování sil a prostředků.

Organizace a složení vojenských útvarů a svazků i v současnosti odráží vliv různých, často protichůdných požadavků. Na jedné straně požadujeme maximální samostatnost, vyjádřenou palebnou silou a nutným množstvím technických prostředků pro všestranné zabezpečení bojové činnosti a života jednotky nebo útvaru. Na druhé straně stojí dnes nepostradatelný požadavek pohyblivosti, maximálního odlehčení a pružnosti organizace.

Najít správné proporce mezi bojovými, palebnými složkami a složkami všestranného, tj. bojového (v tom rovněž ženíjního a chemického), materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení a v neposlední míře orgánů velení a spojení, je složité tím více, že vzhledem k vysoké dynamičnosti soudobé operace a zvláště střetného boje, bude nesmírně obtížné, ne-li neproveditelné přeskupování a změna v podřízenosti posilových jednotek a útvarů a ostatních prostředků zabezpečení všeho druhu.

Která kritéria pro organizační výstavbu, technické a materiální vybavení je třeba považovat za rozhodující?

Je to především **pohyblivost** vyjádřená rychlostí pohybu, průchodivostí, schopností překonávat terénní překážky a vodní toky, velké zamořené prostory, jakož i schopnost rychlé změny sestavy a okamžitého zahájení bojové činnosti.

Tyto požadavky, zvláště pro soudobý střetný boj při nutnosti maximální **samostatnosti** již na stupni jednotek, nás staví před řešení takové otázky, jako je dosažení stejné **odolnosti** všech prvků sestavy před účinky nepřátelských jaderných zbraní.

Tento problém je zvláště aktuální při překonávání velkých zamořených prostorů s vysokou úrovní radiace s cílem dosáhnout nepřetržité nebo okamžité bojeschopnosti na hranici zamořeného prostoru (s přípustnou úrovní radiace), kde je nebezpečí střetnutí s nepřítelem. Tento požadavek je o to vážnější, že v podobné situaci vliv nadřízeného velitele na průběh boje bude obvykle omezen.

Z hlediska těchto požadavků nejlépe odpovídají tankové jednotky a útvary. Avšak při vši jejich úderné a palebné síle je jejich samostatnost podmíněna přidělováním posilových prostředků. Je tomu tak především proto, že postrádají síly a prostředky pro vedení průzkumu, PVO a pro bojovou činnost v noci. Mám na zřeteli přímou ochranu tanků a zabezpečení optimálních podmínek pro zahájení a vedení boje proti nepříteli silně dotovanému protitankovými prostředky, zvláště protitankovými řízenými střelami.

Při hromadném zavádění taktických jaderných zbraní malé kilotonáže až do stupně praporu a protitankových řízených střel v armádách NATO je především nutné řešit otázku průzkumu a zvláště prostředků umlčení a ničení těchto prvků bojové sestavy nepřítele z hlediska zabezpečení úspěšné samostatné bojové činnosti na stupni základních taktických jednotek.

Jako nejúčelnější jádro základní taktické jednotky je nutné pro soudobý boj pokládat tankový prapor. Vzhledem k účinnosti, zásadám použití jaderných zbraní a jejich vlivu na charakter soudobého boje můžeme učinit závěr, že to budou právě tankové prapory, ať již budou začleněny v jakékoli organizační struktuře útvarů (svazků) za použití raketových jaderných zbraní článkem vojsk rozhodujícím o úspěchu operace.

V soudobých podmínkách vyčkávat soustředění a rozvinutí celého útvaru

a tím více svazku jako celku bude málokdy účelné, nebo možné. Bojiště, jak tvrdí vcelku správně někteří vojenští teoretikové, bude jako šachovnice, na které každý jednotlivý prvek sestavy musí být maximálně samostatný.

Proto tomuto organizačnímu stupni patří největší pozornost.

Řešit maximální samostatnost základní taktické jednotky na bázi tankového praporu pro soudobý střetný boj, který je typický a nejnáročnější druh bojové činnosti, je nutné a možné.

Pro zabezpečení jeho bojových kvalit vidím nutnost včlenit speciálně organizovanou motostřeleckou jednotku na obrněných transportérech s úkoly průzkumu (zvláště PT prostředků nepřítele), přímého zajištění, ženijního a chemického zabezpečení. Kromě toho k umlčování nebo ničení plošných cílů, které nebyly vyřazeny raketovými jadernými údery, je nutné začlenit do složení tankového praporu raketometnou jednotku na pásech s pancéřovou ochranou osádek. Raketometry se nabízejí proto, že rychlý spád boje vyžaduje účinný palebný přepad časově co nejkratší a přitom co nejmohutnější, což bude zvláště významné ve střetném boji.

Pro přímou ochranu proti nízkoleťcím cílům doporučuji začlenit rovněž jednotku malorázového protiletadlového dělostřelectva na pásech.

Centralizace posilových prostředků a jejich přidělování těsně před nebo v průběhu střetného boje je pro soudobé podmínky neúnosné. Jejich přidělení, přesuny, začlenění do sestavy, stanovení úkolů a organizace součinnosti by neumožnily jejich včasné zasazení. Proto bude účelnější mít tyto přímo a trvale v organizačním složení základní taktické jednotky. Je nutné se zamýšlet rovněž nad tím, že po zasažení nepřátelskými jadernými údery části pluku bude často třeba podřídit bojeschopné prapory jiným plukům. Vyřazení části pluku, zvláště pak plukovních prostředků bude pluk jako celek mít natolik sníženou bojeschopnost, že počítat s jeho dalším bojovým použitím by bylo nereálné. Nebylo by správné počítat s touto možností až ve válce. Již v míru je třeba shromažďovat a vyhodnocovat zkušenosti ze cvičení v otázce vyjmutí jednoho nebo i více praporů ze sestavy pluku a jejich podřízení jinému veliteli pluku.

V průběhu nebo již při samém zahájení střetného boje bude účelné k plnění dílčích úkolů vytvářet organizační celky a sjednocovat je pružně pod jednotné velení. Uvědomujeme si totiž, že složitá situace na značném prostoru neumožní vždy vzhledem k časové tísní organizovat součinnost mezi útvary velitelem divize.

Základní taktické jednotky musí být zcela samostatné nejen v tom, že budou mít ve své sestavě veškeré bojové prostředky, jak jsem uvedl, ale budou mít i nutné (**zdůrazňuji — potřebné**) materiální zásoby, aby mohly vést bojovou činnost a nemusely být ihned po změně podřízenosti dotovány jak posilovými prostředky, tak i materiálními zásobami a technickým zabezpečením velitele a štábu, kterému byly podřízeny.

V článku nechci do všech podrobností rozvést přesnou organizaci, uvádím jen zásadu. Správnost této zásady nebo požadavku je podtržena skutečností, že v soudobých operacích **nebude souvislé fronty**, která dříve jako „zed“ zabezpečovala vše, co bylo v hloubce bojové (operační) sestavy, ať již to byly týly všech stupňů, komunikace, zálohy, místa velení atd. Nyní ani jedna z těchto složek, ani jedno místo v prostoru, ať je jakkoli daleko za prvními sledy, nemůže spoléhat na svoji bezpečnost a ochranu vojsky bojujícími vpředu. V těchto podmín-

kách otázka samostatnosti základní taktické jednotky ve všech oblastech vyniká ještě výrazněji.

Požadavek rozptylování sil a prostředků se za použití raketových jaderných zbraní rovněž vztahuje na zásoby všeho druhu. Je třeba jen zvážit, zda bude účelnější je rozptylovat v hloubce 15—20 km od fronty a vyčleňovat ochranu na úkor bojujících jednotek, nebo je rozptylovat přímo do sestavy vojsk. Otázka je složitější než se na první pohled zdá. Vezmeme-li v úvahu situaci praporu nebo pluku ve střetném boji, vzniká nebezpečí, že jeho týly, budou-li daleko vzadu, mohou být zničeny nezávisle na situaci na frontě, nebo přeseknutím komunikací nepřítelem budou odříznuty a svoji funkci plnit nebudou.

Může vzniknout námitka, že dotováním základní taktické jednotky zásobami všeho potřebného materiálu se sice zabezpečí samostatnost, avšak jednotka bude těžkopádná. Na problém je nutné se podívat rovněž z jiné strany. Víme, jaké potíže působí týlové zabezpečení operace a boje při požadovaném vysokém tempu. Nebude asi mnoho platná vysoká pohyblivost bojových jednotek při těžkopádných týlech na vyšších organizačních stupních. Jejich rychlost půjde na úkor bojeschopnosti a trvalého nebezpečí, že zásoby materiálů všeho druhu budou zá-
sahem nebo činností nepřítele zničeny nebo odříznuty, a to současně pro více jednotek.

Bojové zabezpečení a v něm zvláště komplexní průzkum v soudobém střetném boji, vedeném na velkém prostoru s odkrytými boky a týly jednotek a útvarů, kde často budou zůstat nezničené zbytky nepřítele, klade daleko náročnější požadavky na organizaci, řízení i vlastní činnost vojsk.

Nepřetržitě nebezpečí napadení jadernými údery a velké zamořené prostory nás nutí vést prostorový průzkum v celém pásmu činnosti i na bocích jednotek a útvarů. Kdyby těmito úkoly byly pověřovány jen speciální jednotky vytvořené u útvarů a svazků, úkol by byl nesplnitelný. Perspektivní se zdá, mít u svazků (útvarů) speciální průzkumné jednotky pro technický a hloubkový průzkum zvláštního určení a pro potřeby bojových jednotek mít přímo v jejich sestavě řadové jednotky, vycvičené pro průzkum, zvláště nepřátelských prostředků jaderného napadení a protitankových řízených střel, pro zjišťování radiační a chemické situace, rázu terénu a stavu komunikací.

V soudobém střetném boji v složitých, dynamických podmínkách se komplikuje velení. Nejasná a rychle se měnící situace neumožní veliteli a štábu reagovat vždy a včas na každou změnu. Ovlivnění průběhu boje, zasazování sil a prostředků nebude v ničem podobné minulosti. Nelze předpokládat kompaktní rozvinování a zasazování celých útvarů nebo svazků, nechceme-li vyčkávat a vystavovat vojska nebezpečí zničení jadernými údery nepřítele.

Nepředpokládáme rovněž, že nepřítel bude uskupovat značné síly v malých prostorech, abychom byli nuceni pro zajištění převahy sil soustředit naše svazky jako celky. Pak by bylo účelnější rozbít jeho uskupení raketovými jadernými údery a směle zasazovat jednotky do rozhodné zteče tam, kde narazily na nepřítele, s cílem nedopřát mu čas k protiopatřením, proniknout do hloubky jeho sestavy a po částech jej ničit. Jakékoli otálení nebo váhání, jakož i snaha obklíčovat může znamenat, že nepřítel bude mít čas připravit a uskutečnit jaderné údery.

Mluví-li o obklíčování v průběhu střetného boje, mám na zřeteli požadavek, aby jednotky, kterým se podařilo proniknout do hloubky nepřátelské sestavy,

nevyčleňovaly zbytečné síly na obklíčení vojsk, kterým vyšly do týlu, ale aby s překvapením udeřily a rozhodnou ztečí zničily síly nepřítele přicházející z hloubky. Je třeba vidět, že nepřítel, který bojuje v obklíčení a váže na sebe síly, plní úspěšně svůj úkol, zvláště podaří-li se mu získat čas pro hlavní síly a hlavně pro přípravu a uskutečnění jaderných úderů.

Zdánlivý úspěch pozemních jednotek může vést k porážce, nedoceníme-li možnosti a důsledky nepřátelského jaderného napadení. Proto orientace všech velitelů a štábů na průzkum a zničení nepřátelských prostředků jaderného napadení je prvořadý požadavek.

V takové situaci bude značně ztíženo centralizované velení a proto se vnučuje otázka nutnosti maximální samostatnosti útvarů a svazků. **Samostatnosti nikoli v hesle, ale ve skutečné bojové samostatnosti dotované potřebnými silami a prostředky!** Samostatnost je nutné vidět kromě toho ve znalosti zámyslu velitele divize a ve stanovení úkolu na delší dobu (na větší hloubku) než tomu bylo dosud.

Zvláště obtížná bude organizace a udržení součinnosti v průběhu střetného boje. Největší potíž bude spočívat ve sjednoceném úsilí vojsk při jejich prostorově rozptýlené činnosti s cílem maximálně využít raketové jaderné údery k rychlé a úplné porážce nepřítele.

Charakteristické rysy soudobého střetného boje ukazují, že ještě méně než v minulosti bude možné řídit bojovou činnost divize dlouhými podrobnými rozkazy. Nebude to možné pro nedostatečnou znalost situace a nutnost neztrácet čas.

V žádném případě to však neznamená, že při dodržení požadavků samostatnosti a iniciativy na všech stupních může probíhat střetný boj živelně bez vlivu nadřízených velitelů, tím více, že v rukou velitele divize a armády jsou dnes prostředky — raketové jaderné zbraně, kterými může zvrátit i nepříznivě se vyvíjející boj s nepřítelem a usměrnit činnost svých vojsk k dosažení cílů operace.

Závěr

V článku jsem se pokusil ukázat úlohu a místo střetného boje v soudobé operaci především z hlediska jeho významu jako druhu bojové činnosti a upozornit na některé rozhodující problémy s tím spojené. Hlavní cíl článku vidím v tom, aby čtenáři pochopili, že **střetný boj v soudobém ozbrojeném zápase se stal hlavním druhem boje.** Pokládám proto za prospěšné, aby toto hledisko se promítlo při řešení základních otázek ve všech oblastech přípravy naší lidové armády. To vše ovšem neznamená, že útok nebo i obrana na jednotlivých stupních velení, zvláště taktických, nemají ten význam, který jim vymezují naše řády. Soudobý boj a jeho nejtypičtější druh bojové činnosti — střetný boj ve svém obsahu se bude vždy realizovat útokem, ztečí, popřípadě částí sil přechodem k obraně.